

Lausunto hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskevaksi lainsäädännöksi

146/00.01.00/2016

KV 21.09.2020 § 35

Lisätiedot:

kaupunginjohtaja Christoffer Masar, puh. 050 411 0163
sosiaali- ja terveystoimen johtaja Ulla Tikkanen, puh. 050 355 3246
etunimi.sukunimi@kauniainen.fi

Sosiaali- ja terveysministeriö, sisäministeriö ja valtiovarainministeriö valmistelevat sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta ja maakuntien perustamista sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta hallitusohjelman mukaisesti. Sosiaali- ja terveysministeriö, sisäministeriö ja valtiovarainministeriö pyytävät lausunnot luonnoksesta hallituksen esitykseksi.

Tausta

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman mukaisesti Suomessa toteutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistus ja perustetaan maakunnat. Uudistuksessa on hallitusohjelman mukaisesti tavoitteena kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja, turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveyspalvelut kaikille suomalaisille, parantaa palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta, turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti, vastata yhteiskunnallisten muutosten mukanaan tuomiin haasteisiin ja hillitä kustannusten kasvua.

Pelastustoimen uudistuksen tavoitteena on turvata pelastustoimen palvelujen saatavuus, kattavuus ja laatu myös tulevaisuudessa. Uudistuksen tavoitteena on kehittää ja tukea pelastustoimen valtakunnallista tehokkuutta ja yhdenmukaisuutta. Uudistuksella vastataan pelastustoimen haasteisiin vahvistamalla toimialan valtakunnallisia voimavaroja, kehittämällä toimialan johtamista ja ohjausta sekä tiivistämällä alan toimijoiden yhteistyötä. Tavoitteena on varmistaa myös, että maakuntien pelastuslaitoksilla on mahdollisuus tuottaa ensihoitopalveluja koko maassa. Näin varmistetaan jatkossakin pelastustoiminnan ja ensihoidon palvelutuotannon toiminnallinen ja kustannustehokkuus.

Kuntia pyydetään arvioimaan lausunnoissa näiden tavoitteiden toteutumista ehdotetuilla säännöksillä. Lausunnot tulee toimittaa 25.9.2020 mennessä.

Tavoitteet

Lausuntopyyntöä kohteena olevalla hallituksen esitysluonnoksella ehdotetaan säädettäväksi uuden hallintotason perustamisen ja toiminnan kannalta keskeiset lait, joita olisivat maakuntalaki, laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä, laki pelastustoimen järjestämisestä sekä niiden yhteinen voimaanpanolaki, maakuntien rahoituslaki sekä ehdotukset kuntien rahoitusta koskevan lainsäädännön, verolainsäädännön, maakuntien

ja kuntien henkilöstöä koskevan lainsäädännön sekä eräiden yleishallintoa koskevien lakien muuttamiseksi. Perustettaville uusille maakunnille siirrettiin vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä.

Luonnoksen sisältämä sote-maakuntien laskennallinen rahoitusmalli perustuu pääosin tarveperusteiseen ja olosuhdetekijät huomioivaan rahoitukseen. Muun ohella lausunnoissa pyydetään kiinnittämään erityistä huomiota ja lausumaan siitä, kuinka rahoitusratkaisun eri määräytymistekijät vastaavat sote-maakunnille niiden lakisääteisten tehtävien rahoitustarvetta. Sote-maakuntien laskennallista rahoitusmallia tarkastellaan uudelleen lausuntopalautteen perusteella.

Lisäksi pyydetään maakuntajaon osalta lausumaan kahdesta vaihtoehdosta, joissa Enonkoski, Rantasalmi, Savonlinna ja Sulkava sijoittuisivat vaihtoehtoisesti joko Pohjois-Savon maakuntaan taikka nykyisen maakuntajaon mukaisesti Etelä-Savon maakuntaan. Näiden vaihtoehtojen vaikutuksia on esitelty hallituksen esitysluonnoksen vaikutusarvioinnin taustamateriaaliosiossa, liitteessä 3. Lausuntokyselyssä on aluejaosta kohdennetut kysymykset sekä mahdollisuus perustella vastausta vapaamuotoisesti. Myös aluejako ratkaistaan lausuntokierroksen jälkeen. Vastaus lausuntopyyntöön voidaan antaa vastauslomakkeella (liite 1).

Seuraavat valiokunnat ovat käyneet asiasta lähetekeskustelun:
Ruotsinkielinen opetus- ja varhaiskasvatusvaliokunta 31.8.2020
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta 2.9.2020
Suomenkielinen opetus- ja varhaiskasvatusvaliokunta 3.9.2020

Lausuntopyyntöä koskeva materiaali löytyy kokonaisuudessaan [Lausuntopalvelusta](#).

Luonnos hallituksen esitykseksi ja taustamateriaalit löytyvät [soteuudistus.fi-sivuilla](http://soteuudistus.fi/sivuilla).

Liite 1: Lausuntopyynnön vastauslomake, Kauniaisten vastaukset

KH:

KV antaa sosiaali- ja terveysministeriölle, sisäministeriölle ja valtiovarainministeriölle liitteessä 1 olevan lausunnon hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskeviksi lainsäädännöksi.

.....

Kaupunginjohtajan selostuksen pohjalta valtuusto päätti yksimielisesti jättää kohdan 11 tyhjäksi ja siirtää sisällön kohtaan 14.

Valt. Mollgren ehdotti valt. Ant-Wuorisen kannattamana, että kohdan 14 vastaus on vain opetusvaliokunnissa hyväksytty lausunto kokonaisuudessaan (SOVV 3.9.2020 § 67 ja SUUS 31.8.2020 § 60). Lausunto heijastettiin salissa valkokankaalle ja jaettiin Teamsin välityksellä.

Suoritettussa äänestyksessä, jossa pohjaehdotusta kannattavat äänestivät "jaa" ja valt. Mollgrenin ehdotusta valiokuntien lausunnon antamisesta ko-

konaisuudessaan kannattavat äänestivät "ei", valtuusto hyväksyi vastaehdotuksen äänin 20–15 (Berg, Björk, Colliander-Nyman, Hallböck, Hammarberg, Johansson, Jääskeläinen, Karlsson-Finne, Kurkela, Lamberg-Allardt, Linnell, Miettinen, Peltovirta, Rehn-Kivi, Stolt).

Valtuusto päätti antaa seuraavan vastauksen kohdassa 14:

"Suunnitelmissa siirtää opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalvelut maakuntiin on suuria ongelmia. Yksi järjestämismalli ei istu suurten alueellisten erojen Suomeen. Psykologi- ja kuraattoripalveluiden järjestämisen pitää kuulua kunnan tehtäviin kuten tähänkin asti. Kunnilla on oltava oikeus järjestää oppilas- ja opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalvelut yhdessä muiden kuntien kanssa tai sopia yhdessä näiden palveluiden järjestämisestä maakunnan kanssa.

Oppilas- ja opiskeluhoollon koulupsykologit ja -kuraattorit tarvitaan lähelle oppilaita, opiskelijoita ja opettajia. He ovat kiinteä ja tärkeä osa kouluyhteisöä yhteisöllisen hyvinvointityön avainhenkilöinä ja yhteisöllisen opiskeluhoollon ryhmän jäseninä. Koulujen yhteisöllistä opiskeluhoollotyötä ja sitä kautta opiskeluhoollon psykologien ja kuraattoreiden roolia koulun keskeisinä toimijoina ja jäseninä on vahvistettu vuonna 2014 käyttöön otetussa oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa. Laissa todetaan opiskeluhoollon toteutettavan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoollona. Koko koulu toteuttaa opiskeluhoollon moniammatillisesti ja yhdessä. (HE 67/2013 vp, s. 33, luku 3.1., <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2013/20130067.pdf>).

Promotiivisen työn (terveyttä/hyvinvointia edistävän) merkitys nostetaan oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa kuratiivisen (korjaavan) ja preventiivisen (ennaltaehkäisevän) ohelle. Ellei hyvinvointia edistävää ja ennaltaehkäisevää työtä, yhteisöllistä opiskeluhoollon, tehdä ja siihen panosteta voimille olettaa kustannusten kasvavan tulevaisuudessa. Yhteisöllinen ja ennaltaehkäisevä opiskeluhoollon on myös kustannustehokasta ja säästää yksilöllisen opiskeluhoollon resursseja. Yksilöllinen ja korjaava tuki on aina kalliimpaa ja vaativampaa.

Myös koulun yhteisöllisyyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia tukevien suunnitelmien laatiminen ja päivittäminen, kuten opiskeluhoollon suunnitelma, kiusaamisen ja häirinnän vastainen suunnitelma ja yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma, kuuluvat opiskeluhoollon psykologien ja kuraattoreiden työhön. Yhteistyö huoltajien kanssa ja osallisuustyö ovat keskeisiä opiskeluhoollon työntekijöiden työssä, saumattomassa yhteistyössä oppilaitosten muun henkilökunnan kanssa. Työnjohdon ja -organisoinnin on oltava siellä, missä työ tehdään ja missä on tuntemusta päiväkotien ja koulujen arjesta ja siitä, mitä on ennaltaehkäisevä yhteisöllinen ja yksilökohtainen opiskeluhoollon ja mikä niiden tarve on kussakin yksikössä.

Keskeistä opiskeluhoollon on oppimisen mahdollistaminen ja hyvinvoivan oppimisympäristön ja -ryhmän ylläpitäminen. Toimiva ja hyvinvoiva pedagoginen ryhmä on paras edellytys oppimiselle. Tämä luodaan oppilaitoksessa yhdessä henkilökunnan ja oppijoiden kanssa. Tähän työhön tarvitaan vahvaa pedagogista osaamista ja opetustoimen tuntemusta tueksi, ei vähiten koko toiminnan ja opiskeluhoollon yhteiskehittämiseen. Henkilökun-

nan on tunnettava oppilaitos ja opetuksen toimintakulttuuri voidakseen kehittää yhteisöllistä hyvinvointia, yhteenkuuluvuutta ja koulu yhteisöä. Riskinä uudistuksessa olisi, että tämä yhteisöllinen hyvinvointia edistävä työn pääpaino muuttuisi yksilöllisempään, sairaanhoidollisempaan suuntaan, mikä on ristiriidassa sen hallituksen tavoitteen kanssa, että niin oppilashuollossa kuin mielenterveytyössä pyritään kokonaisvaltaisesti edistämään hyvinvointia ja matalakynnyspalveluja siellä, missä lapset ja nuoret luonnollisesti ovat.

Palvelujen saatavuus, päätöksenteko, tiedonkulku ja yksikköjen tuntemus todennäköisesti heikkenisivät, jos opiskelu huollon psykologit ja kuraattorit siirrettäisiin sote-maakuntiin. Opiskelu huollon psykologien ja kuraattoreiden tehtävä on paljon muuta kuin yksilökohtainen asiakastyö ja sitä hyvinvointityötä tehdään parhaiten vahvana osana koulu yhteisöä. Myös keskijohdon ja johdon on tunnettava oppilaitoksensa ja tiedettävä niiden tarpeet ja vahvuudet, mikä kärsisi siitä, että opiskelu huoltoa johdettaisiin maakuntatasolta. Tämä johtaa suureen kysymysmerkkiin siitä kuka johtaa opiskelu huoltotyötä ja kuka vastaa siitä, että se on riittävää.

Lakiehdotuksen mukaan vaikuttaisi siltä, että kunnat ja koulut eivät ole mukana tekemässä päätöksiä koskien opiskelu huoltotyötä, mutta toimivat siinä ympäristössä, jossa sen toimeenpano tehdään osana koulutyötä, ja he ovat vastuussa oppijoiden hyvinvoinnista ja oppimisesta. Herää myös kysymys siitä ovatko kunta ja oppilaitoksen lakiehdotuksen mukaan vastuussa vain hyvinvoivasta oppijasta, jos opiskelu huolto viedään maakuntatasolle osaksi sosiaali- ja terveysthuoltoja ja sen pääpaino vaikuttaisi olevan yksilöllisessä, eli korjaavassa, opiskelu huollossa. Oppiminen ja oppimisen tuki on nivoutunut hyvinvointityöhön ja tätä yhteistyötä tarvitaan tulokselliseen ja oppilaslähtöiseen toimintaan. Kunnissa tarvitaan myös vahvaa sote-osaa mista, ei vähiten toimivaa moniammatillista yhteistyötä varten, ja parhaiten tämä säilyy pitämällä osa sotetyöksi laskettavaa toimintaa ja sen johtaminen ja kehittäminen kunnissa.

Maakuntamalli veisi oppilas- ja opiskelu huollon kauemmas kunnista, opetustoimesta ja kouluista ja kunnallinen moniammatillinen yhteistyö kärsisi tästä. Ei ole takuita siitä, että lakiehdotuksessa vaadittava yhteistyörakenne maakuntien, kuntien, opetustoimen ja koulujen välillä olisi riittävä takaa-aman palveluiden määrä ja laatu ja lapsen ja nuoren oikeus näihin palveluihin ja kokonaisvaltaiseen hyvinvointityöhön, siellä missä he ovat ja opiskelevat, eli oppilaitoksissa. Lakiehdotuksen myötä syntyy myös huoli siitä, miten oppijoiden ja huoltajien osallisuus turvataan ja miten sitä vahvistetaan.

Ruotsinkielisten opiskelu huoltopalveluiden riittävyys osana maakuntahallintoa on suuri huolenaihe. Ruotsinkielisillä lapsilla ja nuorilla on sama oikeus kokonaisvaltaiseen ja hyvään opiskelu huoltoon omalla äidinkielellään. On oletettava, että opiskelu huolto kunnissa, joissa on suurempi määrä ruotsinkielisiä kuin maakunnassa heikkenisi. Myös ruotsinkielinen viestintä ja jatkokoulutus kärsisi monessa kunnassa ruotsinkielisten tiimien pienentyessä tai jopa kadotessa. Viestintään ja yhteistyörakenteisiin olisi panostettava yhtä paljon kuin suomenkielisiin kaksikielisisä maakunnissa ja tämä on usein käytännössä osoittautunut haasteelliseksi.

Koronatilanteen ja sen aiheuttamien lisähaasteisiin vastaamisessa opiske-

luhuollon henkilökunta on keskeinen ja opiskeluhuollon tehostamiseen on panostettu ja tullaan panostamaan paljon. Tässä työssä yhteistyökykyinen yhteisöllinen opiskeluhoitotyö ja -ryhmä ovat ensiarvoisia. Myös tuleva op- pivelvollisuuden pidentäminen kasvattaa entisestään oppilaitosten ja kun- nan tarvetta ja kykyä ylläpitää hyvinvointia ja matalan kynnyksen turvaverk- koja ja -palveluja kouluissa ja opiskeluhuollon nykyrakenteen auki repimi- nen on tässäkin yhteydessä riski. Ajassa, jolloin erot niin oppimisessa kuin hyvinvoinnissa ovat kasvussa ei kuulu tehdä rakenneuudistuksia, jotka luultavasti heikentävät lasten ja nuorten palveluja ja heidän oikeuttaan saa- da oikeat palvelut oikeaan aikaan hyvinvoivassa yhteisöllisessä kouluyhtei- sössä.

Samalla on todettava, että sivistystoimen ja sosiaali- ja terveydenhuollon monialaisen yhteistyön toteuttaminen, kuten oppilashuolto, mahdollistuu viiden alueen mallissa kuitenkin selkeästi yhden järjestäjän mallia parem- min, koska se paremmin mahdollistaa paikallisten olosuhteiden huomioi- mista. Oli rakenne mikä tahansa, on tärkeää, että kuraattorit, koulutervey- denhoitajat ja -psykologit ovat lähipalvelua, osa yhteisöllistä opiskeluhool- toa ja kouluissa lasten ja nuorten kouluympäristössä. Mikäli oppilashuolto kokonaisuudessaan siirretäisiin itsehallintoalueen järjestettäväksi, tulee varmistaa se, ettei palvelutaso selkeästi heikkene nykyisestä niissä kunnis- sa, jossa on huolehdittu ennaltaehkäisevän työn hyvästä resursoinnista. On myös huolehdittava siitä, että yhteistyörakenteita kaikilla yhdyspinnoilla sivistys- ja sote-palveluiden välillä, mukaan lukien opiskeluhoolto, kehitet- tään huomattavasti.”

Valt. Mollgren ehdotti valt. Ant-Wuorisen kannattamana, että kohdan 15 vastaus ”kyllä pääosin” muutetaan muotoon ”ei pääosin”.

Suoritetussa äänestyksessä, jossa pohjaehdotusta kannattavat äänestivät ”jaa” ja valt. Mollgrenin ehdotusta vastauksen muuttamisesta muotoon ”ei pääosin” kannattavat äänestivät ”ei”, valtuusto hyväksyi vastaehdotuksen äänin 20–13 (Berg, Colliander-Nyman, Hallbäck, Hammarberg, Johansson, Jääskeläinen, Karlsson-Finne, Lamberg-Allardt, Limnell, Peltovirta, Rehn-Kivi, Stenberg, Stolt), 2 äänestäessä tyhjää (Saarela, Waselius).

Valtuusto päätti antaa kohdassa 15 vastauksen ”ei pääosin”.

Valt. Mollgren ehdotti valt. Pesosen kannattamana, että kohdan 16 vastaus ”kyllä pääosin” muutetaan muotoon ”ei pääosin”.

Suoritetussa äänestyksessä, jossa pohjaehdotusta kannattavat äänestivät ”jaa” ja valt. Mollgrenin ehdotusta vastauksen muuttamisesta muotoon ”ei pääosin” kannattavat äänestivät ”ei”, valtuusto hyväksyi pohjaehdotuksen äänin 18–16 (Ala-Reinikka, Ant-Wuorinen, Eväsoja, Filppula, Herkama, Korpela, Kurkela, Mollgren, Pesonen, Rintamäki-Ovaska, Salminen, Tuohi- oja, Tupamäki, Wahlstedt, Mutka, von Essen), yhden äänestäessä tyhjää (Sederholm).

Valtuusto päätti antaa kohdassa 16 vastauksen ”kyllä pääosin”.

Valt. Mollgren ehdotti valt. Eväsojan kannattamana, että kohtien 17–19 vastaukset ”kyllä pääosin” muutetaan muotoon ”ei kantaa”.

Suoritetussa äänestyksessä, jossa pohjaehdotusta kannattavat äänestivät "jaa" ja valt. Mollgrenin ehdotusta vastausten muuttamisesta muotoon "ei kantaa" kannattavat äänestivät "ei", valtuusto hyväksyi pohjaehdotuksen äänin 19–16 (Ala-Reinikka, Ant-Wuorinen, Eväsoja, Filppula, Herkama, Korpela, Kurkela, Mollgren, Pesonen, Rintamäki-Ovaska, Salminen, Tuohioja, Tupamäki, Wahlstedt, Mutka, von Essen).

Valtuusto päätti antaa kohdissa 17–19 vastauksen "kyllä pääosin".

Valt. Rehn-Kivi ehdotti valt. Stenbergin ja valt. Saarelan kannattamana, että kohdan 42. vastauksen loppuun lisätään seuraava kappale: "Asiantuntijayksikkö EUC:n tulisi jatkaa toimintaansa alan ammattilaisten verkostona ja vastata alan asiantuntijoiden jatkokoulutuksesta. Vastuu ruotsinkielisen erityishuollon koordinoinnista ja asiantuntijayksikön ylläpitämisestä tulee nimetä yhdelle kaksikielisistä sote-maakunnista."

Lisäys hyväksyttiin yksimielisesti.

Valt. Mollgren ehdotti valt. Ant-Wuorisen kannattamana, että kohtaan 89 vastataan:

"Kauniaisten kaupunki katsoo, että kolmiportaiseen hallintoon siirtyminen ei ole Suomessa tarkoituksenmukaista. Kuntapohjainen nykyinen sote-järjestelmämme on kansainvälisesti vertaillen toimiva ja kustannustehokas ja yliopistosairaalat sekä HUS toimivat Suomessa hyvin. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä suurempiin kokonaisuuksiin olisi parempi jatkaa hallitusti ja ongelmia tulisi korjata kuntapohjaista nykyjärjestelmää kehittämällä.

Uudistuksen taloudelliset vaikutukset ovat Kauniaisten kaupungille kestävämpiä, ja vaarantavat hyvin toimivan yhteisön säilymisen itsenäisenä kuntana."

Suoritetussa äänestyksessä, jossa pohjaehdotusta (ei vastausta) kannattavat äänestivät "jaa" ja valt. Mollgrenin ehdotusta vastaukseksi kannattavat äänestivät "ei", valtuusto hyväksyi vastaehdotuksen äänin 29-6 (Collander-Nyman, Johansson, Karlsson-Finne, Rehn-Kivi, Saarela, Stolt).

Valtuusto päätti antaa kohdassa 89 seuraavan vastauksen:

"Kauniaisten kaupunki katsoo, että kolmiportaiseen hallintoon siirtyminen ei ole Suomessa tarkoituksenmukaista. Kuntapohjainen nykyinen sote-järjestelmämme on kansainvälisesti vertaillen toimiva ja kustannustehokas ja yliopistosairaalat sekä HUS toimivat Suomessa hyvin. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä suurempiin kokonaisuuksiin olisi parempi jatkaa hallitusti ja ongelmia tulisi korjata kuntapohjaista nykyjärjestelmää kehittämällä.

Uudistuksen taloudelliset vaikutukset ovat Kauniaisten kaupungille kestävämpiä, ja vaarantavat hyvin toimivan yhteisön säilymisen itsenäisenä kuntana."

Päätös:

KV päätti antaa sosiaali- ja terveysministeriölle, sisäministeriölle ja valtiovarainministeriölle liitteessä 1 olevan lausunnon hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskevaksi lainsäädännöksi, yllämainituin muutoksin.